

Проведено порівняльний аналіз запропонованих модельних навчальних програм з правознавства та констатовано, що програма, авторами якої є О. Пометун, Т. Ремех та Л. Рябовол, має істотні переваги. Зміст програми не перевантажено: визначено мінімальну необхідну кількість результатів навчання, які чітко забезпечуються змістом, відібраним у програмі з розрахунку на 17 годин; передбачено вивчення основних складових правознавства: теорії права та основних галузей права (конституційне, цивільне, сімейне, трудове, адміністративне, кримінальне); програма не перевантажена питаннями, які вивчаються іншими навчальними предметами, зокрема історією та громадянською освітою; навчальний матеріал доступний для дев'ятикласників, виходячи з рівня їхньої підготовки.

Ураховано актуальні досягнення юридичної науки, на основі чого послідовно розгортається зміст. Реалізовано європейський підхід, згідно з яким, держава не є предметом розгляду юриспруденції, а право є самостійним, повноцінним предметом вивчення. Зміст структуровано наступним чином: Вступ. Цінність права; Розділ 1. Право в житті людини, суспільства та держави; Розділ 2. Конституційний лад України. Правовий статус людини і громадянина; Розділ 3. Правове регулювання правовідносин; Підсумковий навчальний проєкт «Світ правничих професій».

Окремі теми в підручнику, створеному на основі програми, розроблені у формі практичних занять, зокрема всі чотири уроки Розділу 2. Передбачено організацію роботи учнів з витягами з нормативно-правових актів, проведення учнями правового аналізу ситуацій (кейсів), пошук необхідної правової інформації та її критичне опрацювання. На розвиток таких навичок у рамках кожної теми передбачено завдання як у самому підручнику, так і в робочому аркуші до кожного заняття. На реалізацію міжпредметних зв'язків практично кожний параграф у підручнику починається із завдання на пригадування необхідного матеріалу з історії та/або громадянської освіти.

Навчання правознавства запрограмоване як практикоорієнтоване та інтерактивне. Для формування практичних умінь і навичок (як складових змісту) передбачено застосування практичних, проблемних методів та інтерактивних технологій навчання.

Інтеграція комунікативних технік у навчання учнів

7-8 класів історії

В. Ю. Кришмарел,

кандидат філософських наук,

старший науковий співробітник,

старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти

Інституту педагогіки НАПН України

Сьогодення ставить особливі вимоги до наповнення змісту навчання, в 7-8 класах зокрема, адже учні все більше потребують розвитку навичок критичного мислення, вміння опрацьовувати джерела та інтерпретувати їх. Сучасні підлітки відзначаються високою візуальною грамотністю, фрагментарною увагою, але

водночас – і високим рівнем взаємодії з цифровим середовищем, прагненням до емоційної комунікації. Саме тому історія, що часто постає як текстоцентричний, лінійний предмет, який не сприймається ними як пов'язаний із життєвими цілями, часто має занижений мотиваційний складник. З огляду на зазначене є потреба оновити методики навчання історії у 7-8 класах, базуючись на візуальних джерелах, дослідницьких та інтеграційних завданнях, підвищенні навчальної активності. Тобто, ідеться про поєднання когнітивного та емоційного компонентів через активну взаємодію.

З огляду на зазначене доречним є використання окремих педагогічно адаптованих комунікативних прийомів нейро-лінгвістичного програмування на увагу, зниження тривожності та залучення у навчальний процес підлітків. Ідеться про такі комунікативні інструменти, як мовні рамки, «якорі», структуровані сценарії осмислення, що сприяють підвищенню уваги, розумінню складних концепцій, рефлексії та груповій взаємодії. Також варто враховувати можливості НЛП у підтриманні або актуалізації ресурсного стану учнів, що в даному контексті слугує елементом психологічної підтримки при опрацюванні складних, емоційно забарвлених, потенційно тригерних тем.

Загалом, найбільш ефективно на уроках історії у 7-8 класах можна використати: мотиваційний потенціал «рамкування» через включення емоційного контексту; структурування через семантичні мапи та мовні патерни; стабілізаційні техніки саморегуляції; підтримування різних каналів сприйняття інформації. При цьому наразі не йдеться про формування нової педагогічної методології на основі НЛП, а стосується структурування правил комунікації, адаптації мовлення під конкретні задачі, використання метафор та образних схем для пояснення абстрактних явищ (хронології, причинності тощо). Такі інтервенції не замінюють зміст уроку й не перетворюють структуру навчання, однак створюють сприятливе комунікативне поле й допомагають учням ефективніше опанувати способи роботи з історичним матеріалом. Водночас застосування таких технік потребує особливої уваги: розуміння їх методики та мети, недопущення при їх застосуванні будь-яких форм прихованого впливу, лише педагогічний зміст навчання історії (без терапевтичних аспектів), суто доповнююче використання як комунікативного інструменту.

**Формування геопросторового мислення засобами
компетентнісно орієнтованого підручника історії для 7 класу
Нової української школи**

Ю. Б. Малієнко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України

У ході виконання наукового дослідження «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» проаналізовано чинники